

MICHAL ZOBEC

Licencování krok za krokem

Základy licencování (Díl 1)

Vydání 1., Říjen 2025

Praktický průvodce licencováním pro firmy, správce, účetní i manažery.
Licencování bez složité právníčiny – jasně, stručně a s praxí v IT.

**ZDE MŮŽE
BÝT VAŠE
REKLAMA**

LICENCOVÁNÍ KROK ZA KROKEM
ZÁKLADY LICENCOVÁNÍ
VYDÁNÍ 1., ŘÍJEN 2025

Pro získání aktuálních informací o knize prosím navštivte adresu <https://zob.ec/bk4133>.

Tiráž

ISBN: 978-80-909587-0-8

Kód knihy: bk4133

Revize knihy: 20.10.2025, R1, DRAFT, NEVEREJNÉ

Historie vydání knihy

Září 2025, 1. vydání, ISBN: 978-80-909587-0-8.

Vlastnická práva a podmínky užívání

Copyright © 2024–2025 Michal ZOBEC. Všechna práva jsou vyhrazena.

Portions © 2007–2025. Některé texty byly původně publikovány na webu

www.michalzobec.cz. Texty byly upraveny pro účely této knihy.

Žádná část této publikace nesmí být publikována a šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez písemného svolení vydavatele.

Podmínky užívání této knihy: <https://zob.ec/bk4133>.

Varování a zřeknutí se záruk

Informace a názory vyjádřené v této publikaci, včetně adres URL, nebo jiných odkazech se mohou změnit bez předchozího upozornění.

Tato publikace je poskytována "tak jak je" bez jakékoli záruky. Autor i vydavatel se zřikají všech záruk, výslovných, nebo předpokládaných, včetně záruk obchodovatelnosti a vhodnosti pro určitý účel. Autor i vydavatel nebudou v žádném případě zodpovědní za jakékoliv škody, včetně přímých, nepřímých, náhodných, následných, ztrát obchodních zisků, nebo zvláštních škod, a to i v případě, že autor i vydavatel byli upozorněni na možnost takových škod.

Vydavatel

ZOBEC Books

U Splavu 2864/11

690 02 Břeclav

Česká republika

www.zobecbooks.cz

Registrované a ochranné známky

Microsoft, Azure, Exchange Server, Office, SQL Server, Visual Studio, Windows, Windows Server, jsou registrované ochranné známky společnosti Microsoft Corporation v USA a dalších zemích.

Seznam ochranných známek nemusí být úplný. Všechny uvedené ochranné známky patří jejich vlastníkům.

Tato kniha není sponzorována, schválena ani nijak spojena s jakoukoli z výše uvedených společností.

Autor

Michal ZOBEC

Předmluva

Michal Zobec

Editor

Michal Zobec

Rejstřík

Michal Zobec

Beta Reading & Korektura

Michaela Bělicová, Lucie

Saitlová

Odborná zpětná vazba – IT

Aleš Gardavský

Odborná zpětná vazba – účetnictví

Afroditi Alexandridu,

Lenka Alexandridu

Grafika titulní strany

Unknown Person

Technické údaje

Znaků s mezerami: 129924

Slov: 18550

ANOTACE

První díl ediční řady „Licencování krok za krokem“ je určen všem, kdo se chtějí zorientovat v problematice softwarového licencování. Vysvětluje základní pojmy, druhy software a licencí, právní rámec i běžné situace v organizacích.

Zaměřuje se na obecnou teorii, bez ohledu na konkrétního výrobce – od open-source a freeware až po komerční software. Čtenář se naučí základy evidence licencí, přehled možností správy a pochopí i klíčová právní a technická rizika.

Kniha je vhodná nejen pro IT správce, ale i pro účetní, nákupčí, vedení firem nebo kohokoli, kdo se podílí na pořizování, správě a kontrole softwarových aktiv.

Více informací a další díly najdete na našem webu www.zobecbooks.cz.

O KNIŽNÍ SÉRII LICENCOVÁNÍ KROK ZA KROKEM

Knižní série „Licencování krok za krokem“ je série knih, či svazků, zaměřených na licencování software a služeb. Primárně je zaměřena na začátečníky a středně pokročilé čtenáře se zájmem o licencování.

Protože se jedná o rozsáhlé téma, které mám v plánu průběžně doplňovat a aktualizovat, nejlepší se mi zdá pro tento účel vydat jej v podobě sady příruček zaměřených na konkrétní téma, či produkt. Vzhledem k tomu, že způsob licencování se liší zejména z pohledu, zda se jedná o prostředí klientských operačních systémů Windows 11, nebo serverové systémy Windows Server, kniha je takto zaměřena na tato dvě odlišná prostředí.

Základy licencování. Úvodní série knih zaměřená na teorii a právní rámec kolem licencování.

- Základy licencování
- Evidence licencí

Desktop OS & Apps. Série zaměřená na licencování desktopových produktů společnosti Microsoft.

- Principy licencování desktopových produktů Microsoft
- Licencování Windows Client
- Licencování Office
- Licencování SQL Server Express
- Licencování Visual Studio
- Evidence licencí desktopových produktů Microsoft

Server OS & Apps. Série zaměřená na licencování serverových produktů společnosti Microsoft.

- Principy licencování serverových produktů Microsoft
- Licencování Windows Server
- Licencování Remote Desktop Service
- Licencování Office
- Licencování Visual Studio
- Licencování Exchange Server
- Licencování SQL Server
- Evidence licencí v prostředí Windows Server

Cloud. Série zaměřená na licencování cloudových služeb společnosti Microsoft.

- Licencování v prostředí Microsoft 365
- Licencování v prostředí Azure

- Evidence licencí v prostředí Microsoft Cloud

PŘEDMLUVA K 1. VYDÁNÍ

Licencování je oblast, která se v Česku a na Slovensku často přehlíží. Přestože jde o každodenní praxi ve firmách, školách, neziskových organizacích i u jednotlivců, dosud neexistuje žádná česká publikace, která by téma zpracovala systematicky, prakticky a srozumitelně. Tato kniha chce tuto mezeru zaplnit.

Nejde přitom o finální podobu. Obsah bude dále rozšiřován a aktualizován, ať už na základě vývoje licenčních modelů, nebo zpětné vazby čtenářů. Nové vydání knihy plánujeme nejpozději do jednoho roku od tohoto prvního vydání, s vysokou pravděpodobností ještě dříve.

Tato kniha je psaná prakticky, s důrazem na srozumitelnost a přímé využití v praxi. Věřím, že se stane užitečným nástrojem nejen pro IT správce a konzultanty, ale i pro účetní, nákupčí, podnikatele a každého, kdo se chce vyhnout zbytečným chybám při správě softwarových licencí.

NEVĚDOMÉ LICENČNÍ CHYBY, KTERÉ STOJÍ PENÍZE

Tato kniha vznikla proto, aby pomohla uživatelům, správcům i firmám zorientovat se v licenčních pravidlech, která bývají často podceňována. Mnoho firem porušuje podmínky neúmyslně – z neznalosti, nebo mylné domněnky, že „když to funguje, je to v pořádku“. Jenže technická funkčnost neznamená automaticky legální použití.

Licenční smlouvy mohou omezit např. počet zařízení, uživatelů, způsob nasazení, či oblast použití – a tato omezení nemusí být technicky vynucena. Uživatel tak může software využívat nevhodně, aniž by si to uvědomoval.

Typickým příkladem je instalace účetního softwaru na běžný počítač s přístupem více uživatelů, přestože síťová verze vyžaduje zvláštní licenci. Podobně rizikové je použití domácích, nebo studentské edice softwaru v komerčním prostředí.

Dodržování licenčních podmínek je odpovědností uživatele, nikoli výrobce. Proto je nutné mít ve firmě vždy někoho, kdo se v licencování orientuje – nebo se jím zabývat alespoň na základní úrovni. Tato kniha je k tomu první krok.

O KNIZE -- ZPRACOVAT --

-- Zde budou uvedeny stručné recenze knihy od jednotlivců -- ke smazání --.

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Jméno Příjmení, název pozice, název společnosti.*

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Afroditi Alexandridu, Senior Accountant, Alexandridu.*

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Lenka Alexandridu, Senior Accountant, ZOBEC Consulting.*

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Josef Brož, Senior System Administrator, Computer Services.*

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Aleš Gardavský, Senior Application Architect, ZOBEC Consulting.*

„Tato kniha je úžasná a krásná.“, *Jan Frk, Senior System Administrator, DigiTwins.*

-- POTVRZENÍ AUTORSTVÍ TOHOTO TEXTU -- KE SMAZÁNÍ --

Tento dokument je opatřen mým digitálním podpisem a časovým razítkem pro doložení mého autorství.

Digitální podpis slouží k ověření neporušenosti dokumentu a prokazuje, kdy a kým byl dokument podepsán.

Autor textu	Digitální podpis
Michal ZOBEC	

-- VERZE DOKUMENTU -- KE SMAZÁNÍ --

Datum, revize	Autor / Upravil	Poznámky
24. 01. 2025, R1	Michal Zobec	Vložena osnova. Vloženy některé fragmenty textu.
26. 01. 2025, R3	Michal Zobec	Změna formátování, přidání nových odstavců. První texty.
27. 01. 2025, R1	Michal Zobec	Nové odstavce.
02. 02. 2025, R1	Michal Zobec	Nové odstavce, přepracování některých částí.
21. 02. 2025, R1	Michal Zobec	Nové odstavce, přepracování některých částí.
02. 03. 2025, R1	Michal Zobec	Přesun vzorových textů, úryvků, osnovy a plánovaných částí knihy do samostatného dokumentu. Nová sekce pro dokumentaci/archivaci důkazů pro potvrzení mého autorství textu této knihy. Doplnění a přepracování některých bodů v odstavci Komu kniha není určena.
08. 03. 2025, R1	Michal Zobec	Doplnění textu k rozdělení typů licencí. Přiděleno DOCID. Změna klasifikace utajení na Důvěrné. Dokument je možné zpřístupnit pouze vyhrazeným osobám. Doplněna a přepracována pomocná pole v dokumentu. Přepracována úvodní druhá strana dokumentu. Některé odstavce byly přesunuty (reorganizace struktury knihy).
10. 04. 2025, R1	Michal Zobec	Drobné přepracování některých částí textů, reorganizace obsahu. Přepracování obsahu tiráže (strana 4).
04. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Reorganizace struktury knihy. Oddělení na samostatné sekce operačních systémů a dalších produktů a také na klientské a serverové operační systémy a aplikace. Doplnění nových témat v základních principech licencování, jako například pronájem, půjčování, či virtualizace. Přepracování obsahu tiráže (strana 4).
10. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Nové odstavce, další drobné aktualizace v tiráži. Přepracování obsahu. Označení odstavců pro zpracování.

18. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Přepřepočítání a doplnění tiráže a úvodních částí knihy. Přidání stručné verze obsahu knihy (pouze první úroveň obsahu knihy). Nové odstavce knihy „Správa a evidence licencí“.
19. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Přidán Rejstřík. Doplněn a aktualizován „Slovník pojmů a zkratk“.
26. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Doplněn rejstřík. Reorganizace některých kapitol.
31. 05. 2025, R1	Michal Zobec	Nové kapitoly. Aktualizace rejstříku.
01. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Nové kapitoly. Reorganizace některých částí kapitol.
13. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Další nové kapitoly. Přidělen kód ISBN.
16. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Další nová kapitola.
17. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Přejmenování knihy na Licencování software krok za krokem: Základy licencování, právní rámec a evidence (díl 1). Bude se jednat o produktovou řadu knih (ediční řadu) „Licencování software krok za krokem“. Nová kapitola Anotace. Nové kapitoly pro Windows Client OS. Odebrán Stručný obsah. Přeformátována titulní strana.
19. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Nové kapitoly pro Visual Studio. Poslední verze se společným textem. Kniha bude rozdělena na samostatné knihy.
20. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Nové kapitoly. BIOS/UEFI locked oem software.
20. 06. 2025, R2	Michal Zobec	Aplikována nová šablona.
27. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Nové odstavce Příloha A až D.
29. 06. 2025, R1	Michal Zobec	Vloženy informace o licenci, id a další prvky. Nové odstavce.
01. 07. 2025, R1	Michal Zobec	Nová kapitola o účetnictví. Spolupráce mezi účetním a IT oddělením.
03. 07. 2025, R1	Michal Zobec	Doplnění kapitoly evidence.
05. 07. 2025, R1	Michal Zobec	Odstraněn ze zápatí celkový počet stran.
06. 09. 2025, R1	Michal Zobec	Doplnění odstavce časté omyly. Odstranění informací o zakoupené licenci (bude řešeno jinak), včetně doplňkových informací. Přepřepočítání a zjednodušení zápatí. U některých odstavců byly odstraněny nadpisy.
23. 09. 2025, R1	Michal Zobec	Oddělení bonusového obsahu do samostatné přílohy.
24. 09. 2025, R1	Michal Zobec	Změna označení série na knižní sérii. Přejmenování z „Licencování software krok za krokem“ na „Licencování krok za krokem“.
04. 10. 2025, R1	Michal Zobec	Nové kapitoly zabývající se open-source software.
20. 10. 2025, R1	Michal Zobec	Drobné korektury a úpravy textu.

OBSAH

Anotace.....	4
O knižní sérii Licencování krok za krokem.....	4
Předmluva k 1. vydání	6
Nevědomé licenční chyby, které stojí peníze.....	6
O knize -- ZPRACOVAT --	7
-- Potvrzení autorství tohoto textu -- KE SMAZÁNÍ --	8
-- Verze dokumentu -- KE SMAZÁNÍ --	8
O autorovi.....	14
Poděkování.....	14
Zvláštní poděkování	14
O této knize.....	15
Co se naučíte	15
Komu je kniha určena	15
Ideální čtenář.....	16
Možná omezení knihy.....	16
Typografické konvence	18
Kontext některých užitých termínů.....	18
Doprovodný obsah	19
Podpora, opravy a aktualizace knihy.....	19
Aktualizace knihy.....	19
Podpora Software či Hardware	19
Co je licencování?	20
Co je licence na software?	20
Jaké jsou kladeny nároky na držitele licence k software	20
Jaké zákony se vztahují k užívání software	21
Právní předpisy České republiky.....	21
Právní předpisy Evropské unie	21
Důsledky nelegálního užívání software	21
Reklamace software	22
Právo na odstoupení od smlouvy	22
Základní členění licencování software.....	24
Příklady produktů	24
Základní pojmy v licencování software.....	25
Základní členění typů licencí software podle typu užití	25
Detaily členění typů licencí software	25
Obvyklé typy licencí software	25
Open Source	25

Freeware zdarma pro komerční prostředí	25
Donationware	25
Freeware pro nekomerční prostředí	25
Software se zkušební licencí (Shareware, Demo, Trial)	26
Freeware s komerční zkušební licencí (freeware with commercial trial)	26
Komerční software (Commercial)	26
Komerční software pro nekomerční prostředí (Commercial for Personal Use)	26
Open-source software pro běžného uživatele	26
Rizika z pohledu licence	27
Licenční metrika	27
Software ke stažení zdarma je zdarma?	28
Přehled software zdarma	28
Přehled komerčního software	29
Typické příklady omezení užívání software	30
Nárok na podporu	30
Ověření licence	30
Časově omezené licence (trial, evaluation)	30
Zadání licenčního klíče	31
Ověření licenčního klíče přes internet	31
Licence vázaná na účet uživatele (User-Based Licence)	31
Vazba na hardware	31
Hardwarové klíče	32
Offline licence a aktivační soubory	32
Místní licenční server	32
Nárok na instalační soubory	32
Nárok na aktualizace software	32
Kopírování software	33
Oddělování součástí	33
Zálohování software	33
Záložní kopie instalačních médií software	34
Multiplexování	34
Omezení použití klientských OS v roli serveru	35
Omezení vzdáleného přístupu u klientských operačních systémů	35
Přístupové licence (CAL) pro serverové systémy a aplikace	35
Nevědomé porušování licenčních podmínek	36
Síťové funkce jako samostatně licencovaná služba	36
Úpravy software	36
Překonávání či obcházení ochrany software	37

Pronájem software	37
Půjčování software	38
Upgrade	39
In-place Upgrade	40
Downgrade	40
Regionální omezení	41
Exportní omezení	41
Omezení záruky	42
Software dodaný s hardware (OEM licence)	42
Remote Management Software pro servery	42
BIOS Locked OEM Software	43
Omezení používání písma	44
Možný nelicencovaný obsah	44
Sledování právního stavu softwaru	45
Sledování životního cyklu softwaru	45
Evidence licencí z pohledu účetnictví	46
Povinnost uchovávat doklady o softwaru bez ohledu na daňový režim	46
Další aspekty z pohledu účetnictví	46
Spolupráce mezi účetním a it oddělením	47
Kompetence účetního oddělení	47
Kompetence IT oddělení	47
Nejčastější chyby v účetní evidenci softwaru	48
Záměna mezi službou a investicí	48
Chybějící časové rozlišení	48
Nedostatečné označení dokladů	48
Míchání s jinými službami	48
Chybějící podklady ke koupenému softwaru	48
Nesprávné zařazení podle ceny	48
Chybějící přiřazení nákladu k útvaru	48
Pořízení hardwaru se softwarovou licencí (OEM)	48
Správa a evidence licencí -- DOPLNIT --	49
Životní cyklus software	49
Jak provádět SAM v praxi	50
Nástroje pro správu a evidenci softwarových licencí	51
PŘÍLOHA A – Tabulky	52
PŘÍLOHA B – Nástroje a skripty	53
PŘÍLOHA C – Reference	54
PŘÍLOHA D – Slovník pojmů a zkratk	55

Rejstřík.....	57
---------------	----

O AUTOROVÍ

Michal Zobec (*1977) pracuje jako IT konzultant s více než pětadvacetiletou praxí v oboru. Primárně se věnuje velkým společnostem a mezinárodním korporacím, ale zkušenosti má se společnostmi jakékoli velikosti, včetně neziskových organizací a škol. Zkušenosti má jak s on-premise prostředími, tak čistě cloudovými a hybridními prostředími.

Vedle profesionální činnosti se aktivně zapojuje do komunity IT specialistů prostřednictvím článků na svých webech, příspěvky do odborných diskusí a online přednášek.

Díky své zkušenosti se Michal stal vyhledávaným odborníkem v oblasti moderních technologií a jeho přínos spočívá nejen v technických znalostech, ale také v jeho schopnosti předávat tyto znalosti dalším profesionálům a organizacím.

Více o autorovi a jeho aktivitách můžete najít na jeho webu: <https://zob.ec/michal>.

PODĚKOVÁNÍ

"Tátovi, který ve mně zasel zvědavost a živil ji příběhy o přírodě, technice a hvězdách — bez něj bych nebyl tím, kým jsem."

Tato kniha by nevznikla bez podpory a zpětné vazby od mých kolegů, kteří přispěli svými připomínkami, návrhy a cennými radami. Jejich odborný pohled významně obohatil obsah této publikace a pomohl mi lépe přiblížit problematiku licencování softwaru čtenářům.

Rád bych také poděkoval komunitě profesionálů, která mi poskytla inspiraci a podněty během celého procesu tvorby této knihy. Vaše otázky, názory a sdílené zkušenosti mě motivovaly k hlubšímu zamyšlení a preciznímu zpracování tohoto tématu.

Zvláštní poděkování patří mé rodině a přátelům za jejich trpělivost, podporu a pochopení. Díky vaší podpoře jsem mohl věnovat čas a energii psaní této knihy. Vaše podpora je pro mě neocenitelná.

ZVLÁŠTNÍ PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval všem, kteří se podíleli na vzniku této knihy. Ať už šlo o konzultace, zpětnou vazbu, inspiraci nebo podporu během psaní, jejich pomoc si velmi vážím a měla zásadní vliv na výslednou podobu knihy.

Afroditi Alexandridu, Senior Accountant.

Lenka Alexandridu, Senior Accountant.

Michaela Bělicová, Senior Analytic.

Josef Brož, Senior System Administrator.

Aleš Gardavský, Senior Application Developer & Architect.

Jan Frk, Senior System Administrator.

Lucie Saitlová, Senior Analytic.

O TÉTO KNIZE

Licencování software je dnes klíčovou součástí správy IT ve firmách, školách i neziskových organizacích. Nesprávné pochopení licencí, nebo nedostatečné věnování pozornosti licencování mohou vést ke zbytečným nákladům, riziku pokut za porušení licenčních podmínek, nebo v krajním případě až k trestnímu stíhání a odnětí svobody za porušení autorských práv k software. Tato kniha si klade za cíl přiblížit základy licencování software a pomoci čtenářům pochopit, jak efektivněji spravovat licence a optimalizovat náklady.

V knize najdete informace o různých typech licencí, rozdílech mezi licencováním pro firmy, školy a neziskovky, a konkrétní příklady licencování Microsoft produktů jak v on-premise, tak v cloudovém prostředí. Vysvětlíme si rozdíly mezi trial, shareware a freeware a přiblížíme, jak správně nastavit správu licencí ve vaší organizaci.

Ať už jste IT správce, podnikatel nebo majitel neziskovky, tato kniha vám pomůže získat lepší přehled o možnostech licencování a vyhnout se zbytečným chybám. Na závěr najdete tipy, jak konzultant může pomoci s optimalizací vašeho licencování a nabídnout řešení šité na míru.

Kniha vlastně seznamuje primárně s pravidly, které si určuje samotný výrobce software a nikoli zákony. Zákony, v našem případě konkrétně *Autorský zákon* (a související zákony), definuje práva a povinnosti u software velmi minimálně. Rozhodující tedy je co stanoví výrobce software.

Pokud si pročítáte náhled této knihy a přemýšlíte, jestli si máte tuto knihu koupit, asi vás napadne, „všechno co tato kniha zahrnuje, si mohu najít na internetu“. Ano to je pravda, ale tato kniha má několik zásadních výhod:

1. Kniha se snaží pojmut licencování uceleně. Na internetu nenajdete všechny informace pohromadě.
2. Kniha tyto informace pokrývá v jednom okamžiku. Díky tomu máte alespoň nějakou jistotu, že informace v knize pokrývají celé téma v jednom okamžiku napříč různými tématy. V průběhu času, a hlavně díky internetu se mohou některé scénáře měnit, že po několika letech od vydání této knihy se mohou principy licencování zásadně změnit.
3. Pokud máte k této knize předplatné, vaše kniha bude po dobu platnosti předplatného vždy aktuální a bude reflektovat aktuální situaci na softwarovém trhu.
4. Předplatné ke knize zahrnuje také bonusový obsah:
 - a. doplňující dokumenty;
 - b. tabulky;
 - c. nástroje a skripty;
 - d. přednášky, školení, či prezentace;
 - e. další možný obsah, přesný rozsah nabídky bonusového obsahu je uveden na webu ke knize.

CO SE NAUČÍTE

- Co je licencování;
- Co je licence;
- Základní členění licencí a licencování;
- Rozdíly mezi typy licencí;
- Základní principy licencování Microsoftu;
- Licencování klientských OS;
- Licencování desktop aplikací;
- Licencování serverových OS;
- Licencování součástí OS a jiná zvláštní práva;
- Správa a evidence licencí.

KOMU JE KNIHA URČENA

Tato kniha je určena především IT profesionálům a pracovníkům, kteří se zabývají správou softwarových licencí, nebo optimalizací IT nákladů ve firemním prostředí. Patří sem IT správci, kteří zajišťují dodržování licenčních podmínek a technickou správu licencí, vedení firem, které hledá

efektivní způsoby, jak optimalizovat náklady a předejít licenčním problémům, a také účetní a nákupčí, kteří mají na starosti evidenci, nákup a finanční plánování spojené se softwarem. Pro tyto cílové skupiny kniha poskytne praktické tipy, návody a příklady využitelné v různých typech organizací.

Kniha nabízí čtenářům základní přehled o tom, jak funguje licencování softwaru, a upozorňuje na důležitost správného pochopení licenčních pravidel. Správná správa licencí není pouze technickou formalitou, ale klíčovým prvkem zajištění souladu s pravidly výrobců softwaru. V případě závažnějších rozhodnutí nebo nejasností je však nezbytné vyhledat odbornou pomoc. Externí konzultanti nebo interní specialisté na licencování mohou předejít problémům, které by mohly vést k významným finančním ztrátám nebo dokonce právním postihům.

Je důležité zdůraznit, že právní otázky spojené s licencováním softwaru by měly být konzultovány s právníkem, který se specializuje na softwarové právo. Právník orientovaný pouze na firemní právo nemusí mít dostatečné znalosti o licenčních pravidlech konkrétních výrobců. Pravidla licencování jsou totiž primárně stanovena samotnými výrobci softwaru, nikoli právními předpisy. Zákony obecně poskytují pouze základní rámec pro práva a povinnosti spojené se softwarem, zatímco rozhodující detaily určují podmínky stanovené výrobcem.

Chyby v oblasti licencování softwaru mohou mít dalekosáhlé důsledky. Nesprávné používání licencí může vyvolat kontroly ze strany výrobců softwaru, které mohou vést k vysokým pokutám nebo dodatečným nákladům na nákup chybějících licencí. Proto je důležité, aby firmy nepodceňovaly význam tohoto tématu a zajistily, že jejich přístup k licencování je nejen efektivní, ale také v souladu s pravidly a legislativou. Tato kniha slouží jako průvodce pro všechny, kteří chtějí získat lepší přehled o této problematice a vyhnout se častým chybám.

Je také dobré zmínit, že primárně se tato kniha bude věnovat otázce licencování v komerčním prostředí. Sice zahrnuje také školy a neziskové organizace, nicméně tomuto tématu alespoň v tomto vydání se bude věnovat okrajově. Pokud vás toto téma zajímá a chcete v některém z budoucích nových vydání toto téma rozšířit, na základě zpětné vazby je to možné.

Taktéž je vhodné zmínit, že dalším spíše okrajovým tématem budou multilicenční programy. Protože se jedná o relativně složité téma, vyžadující znalost prostředí, kam budou licence pořízovány, není úplně vhodné zde toto téma rozebírat, protože se může měnit. Navíc protože tato kniha se zabývá zejména základy licencování, předpokládám, že lidé zájemající se o multilicenční programy jsou odborníci s mnohaletou praxí. Proto kapitola zabývající se multilicenčními programy bude spíše obecné seznámení.

IDEÁLNÍ ČTENÁŘ

- Podnikatel, či zaměstnanec společnosti, kde se chce věnovat problematice licencování.
- Někdo, kdo má na starosti nákup licencí a licencování ve firmě: majitel firmy, vedoucí IT oddělení, správce IT, vývojář (programátor), tester, účetní.
- Koncový uživatel software.
- Kdokoli, koho zajímá, jaké licenční modely má komerční software, zejména od Microsoftu.
- Pokročilý uživatel, se zájmem o vzdělávání v IT oboru, například budoucí programátor se zájmem o vytvoření testovacího prostředí pro vývoj a testy v domácím prostředí.

MOŽNÁ OMEZENÍ KNIHY

Následující odstavce popisují, jaké oblasti kniha obsahuje pouze v omezené míře, či vůbec:

Pouze omezená řada produktů společnosti Microsoft. Z důvodu omezení rozsahu knihy a také smyslu této knihy, se bude kniha věnovat pouze následujícím produktům společnosti Microsoft: Windows Client, Office Suite, Visual Studio, Windows Server, SQL Server, SharePoint Server, Exchange Server a případně další produkty (seznam uvedený v tomto odstavci není úplný).

Žádné Cloudové služby. Z důvodu omezení rozsahu knihy a také smyslu této knihy, se bude kniha věnovat pouze omezeně cloudovým službám. Tématu licencování cloudových služeb se budu

věnovat v samostatné knize. Pokud v této knize budou zmíněny cloudové služby, bude to především z důvodu způsobu nákupu nějakého rozšiřujícího práva, či licence, kdy Microsoft již neumožňuje klasický nákup skrze distributora tradičně „offline“, ale tradičně skrze program „Cloud Solution Provider“ i když se jedná o prodej on-premise řešení.

Multilicenční programy. Kniha se bude věnovat multilicenčním programům pouze omezeně. Multilicenční programy jsou poměrně složité a rozsáhlé téma. Multilicenční programy se navíc průběžně mění v čase (i několikrát ročně), což vyžaduje mít neustálý přehled o jednotlivých změnách. Z těchto důvodů se tomuto tématu bude kniha věnovat jen okrajově.

Pouze softwarové produkty s platnou podporou. Z důvodu omezení rozsahu knihy a také smyslu této knihy, se bude kniha věnovat pouze produktům, které mají v době psaní knihy dostupnou podporu výrobcí. Typicky se jedná o produkty, které byly vydány v roce 2015, nebo později.

Speciální edice produktů. Microsoft má kromě běžných edicí také speciální edice produktů, například *Windows Server Essentials* a *Windows Server Foundation*. Těmto produktům se bude kniha věnovat pouze okrajově.

Nekomerční řady produktů. Microsoft má také různé edice produktů zaměřené pro nekomerční užití. Například Microsoft Office pro studenty a domácnosti, nebo Windows Home, apod. Těmto produktům se bude kniha věnovat pouze okrajově.

Speciální řady produktů. Microsoft má mimo jiné samostatné speciální produktové řady odvozené od běžných produktů jako *Windows Storage Server*, *Windows Embedded*, či *Windows IoT* a *Windows Server IoT*. Kniha je tematicky zaměřena na základy licencování, proto se těmto produktům nevěnuje.

Komplexní řešení pokrytí licencování. Kniha sice může pokrývat všechny aspekty licencování, ale protože se jedná defacto o právní problematiku, nelze se na informace v knize spoléhat zcela. Dané téma byste měli konzultovat s licenčním odborníkem anebo ve složitějších případech i s právníkem zaměřeným na softwarové právo.

Zjednodušené scénáře pokrytí licencování. Z důvodu zaměření knihy na základy licencování, se bude kniha snažit pokrývat pouze jednodušší scénáře, kde počet uživatelů, uživatelských zařízení, serverů a jejich rolí nepřekročí společně několik desítek jednotek. Zejména počet serverů bude v této knize pro modelové příklady obvykle omezen na několik jednotek (ať už je tím myšleno cokoli). Pro zamýšlený rozsah knihy a pro většinu scénářů bude toto omezení dostačovat. V knize mohou zmiňovat některé scénáře, které v tomto odstavci vylučuji, nicméně jejich zmínka je spíše z důvodu kontextu, či pro úplnost všech možností.

Licencování pokročilých scénářů. Jak již bylo popsáno v předchozím odstavci, v knize věnující se základům licencování, nemá smysl zabývat se zmíněnými komplexními scénáři z důvodu složitosti a náročnosti na vysvětlování. Kniha se tedy nebude zabývat tématy, pokrývající následující scénáře:

- web servery,
- e-shopy,
- scénáře s vysokou dostupností (High Availability, HA),
- vyrovnání zátěže (Load Balancing, LB),
- Cold Backup,
- řešení využívající clustery,
- serverové farmy,
- datacentra,
- virtualizace vzdálené plochy (Virtual Desktop Infrastructure, VDI).

V knize mohou zmiňovat některé scénáře, které v tomto odstavci vylučuji, nicméně jejich zmínka je spíše z důvodu kontextu, či pro úplnost všech možností.

Licencování pro vývojáře. Kniha se pouze okrajově věnuje otázkám licencování dalších softwarových komponent v souvislosti s vývojem vlastního software. Kniha je zaměřena v opačném smyslu z pohledu konečného uživatele software (zákazníka), který chce zajistit správné podmínky užívání nabytých licencí.

Licencování open-source software. Kniha se pouze okrajově věnuje open-source licencování z pohledu volby ideální licenční smlouvy pro autora software. Kniha je zaměřena v opačném smyslu z pohledu konečného uživatele software (zákazníka), který chce zajistit správné podmínky užívání nabytých licencí.

Nepodnikatel. Pokud se chcete seznámit s licencováním software pro domácí užití, kniha vám v tomto může pomoci, ale není na toto téma přímo zaměřena. Záleží samozřejmě na tom, zda jste jen běžný nenáročný uživatel, nebo se chcete nějakým způsobem vzdělávat. Chcete se třeba naučit programovat a zajímá vás licencování pro tyto účely.

Začínající uživatel. Kniha sice není odbornou technickou literaturou, nicméně bez znalostí kontextu ve vztahu k pojmům jako operační systém, software, hardware, ovladače, server, databáze a dalších souvisejících pojmů, může být čtení pro takového čtenáře velmi obtížné. Čtenář by tedy měl být pokročilý uživatel, který zná uvedené pojmy, chápe rozdíly mezi nimi a dokáže je vysvětlit.

TYPOGRAFICKÉ KONVENCE

Pro usnadnění orientace v textu je použito formátování písma pro snadnější čitelnost.

Typ písma	Vysvětlivky	Příklad
<i>Kurzíva</i>	Názvy kapitol, výrazy ze slovníku	<i>Typografické konvence</i>
Formátovaný text	Ukázky příkazů, kódu, názvy souborů, složek, nebo cesty	C:\TOOLS\
Tučný text	Vstup uživatele, název dialogových oken, či položek v menu.	Win+X - Spustit

KONTEXT NĚKTERÝCH UŽITÝCH TERMÍNŮ

Pokud není uvedeno jinak z důvodu kontextu, představují následující užití výrazy totéž:

Autor software. Výrobce software. Uvedené pojmy představují pojmenování téhož, jen v jednom kontextu jde nejspíš o software vyvinutý jedním autorem (jedna fyzická osoba, autor software), zatím co v druhém případě se jedná o software vyvinutý společností, pro níž pracuje více fyzických osob.

Software. Aplikace. Informační systém. Databáze. Webový server. Operační systém. Uvedené pojmy představují různé kategorie/typy software. Pokud to kontext nevyžaduje ve smyslu licencování, je tím myšleno defacto totéž, jen pro daný kontext je někdy vhodnější použít správný kontext pojmenování než neutrálně psát stále stejný výraz „Software“. Zejména v příkladech z praxe by mohlo být matoucí neustále psát software, když v knize půjde o popis vztahu licencování mezi operačním systémem, databázovým serverem, webovým serverem a informačním systémem.

Anglické termíny přednostně. Pokud je to možné, přednostně budu používat anglické termíny. Jak z důvodu, že někdy pro některé odborné termíny neexistuje zažitý český výraz a také zejména z důvodu hledání informací na internetu, kdy použití anglického termínu je jistější. Nicméně pro srozumitelnost, nebo pro lepší kontext můžou být použity termíny jak anglicky, tak česky.

Vždy se řiďte smlouvou. I když budu v knize popisovat určité scénáře, rozhodující je, co říká licenční smlouva. Kniha časem bude zastarávat a výrobci software podmínky licenčních smluv průběžně inovují. Jak z hlediska rozšíření možností z pohledu uživatele, tak i ze svého pohledu, pokud objeví pro ně nevýhodnou pasáž v jejich podmínkách používání. Po několika letech od vydání knihy proto může být vše jinak.

Licence. Pokud z kontextu nevyplývá něco jiného, je myšleno užitým termínem „Base License“ (podkladová licence).

DOPROVODNÝ OBSAH

Kniha může odkazovat na soubory, skripty, tabulky, články nebo videa.

Pro více informací navštivte adresu <https://zob.ec/bk4133>.

PODPORA, OPRAVY A AKTUALIZACE KNIHY

Děláme maximum pro zajištění správnosti všech informací. Kniha proto může zahrnovat také následující doprovodný obsah, či aktualizace:

- seznam známých chyb,
- opravy a aktualizace,
- nové poznatky či doplňující informace.

Pro více informací navštivte adresu <https://zob.ec/bk4133>.

AKTUALIZACE KNIHY

Pokud jste získali ke knize předplatné, získáte přístup k aktualizovaným verzím knihy dle jeho podmínek.

Pro více informací navštivte adresu <https://zob.ec/bk4133>.

PODPORA SOFTWARE ČI HARDWARE

Kniha nezahrnuje podporu žádného softwaru či hardwaru třetích stran.

CO JE LICENCOVÁNÍ?

Licencování softwaru je klíčovým prvkem správy IT a financí každé organizace. Nesprávné pochopení nebo zanedbání této oblasti může vést k vážným důsledkům, jako jsou vysoké pokuty, právní spory nebo zbytečně vysoké náklady na software. Správné licencování umožňuje nejen optimalizovat výdaje, ale také zajistit právní jistotu a ochranu před kontrolami ze strany výrobců softwaru.

Mezi nejčastější problémy, se kterými se firmy potýkají, patří nejasnosti ohledně typu a rozsahu licencí, chyby v evidenci a správě licencí, nebo nedodržování licenčních podmínek. Dalším častým problémem je nedostatek informací o pravidlech stanovených výrobcí softwaru, což vede k neúmyslnému porušení podmínek. Tato kniha si klade za cíl poskytnout základní přehled o licencování softwaru, objasnit klíčové pojmy a nabídnout praktické rady, jak předejít chybám a efektivně spravovat software ve vaší organizaci.

CO JE LICENCE NA SOFTWARE?

Licence na software představuje právní rámec, který definuje, jak může být software používán. Jedná se o smluvní ujednání mezi výrobcem softwaru a uživatelem, které stanovuje podmínky, jako je počet uživatelů, zařízení, geografické omezení nebo časová platnost. Dodržování licenčních podmínek je klíčové pro zajištění právní jistoty a předcházení problémům s výrobcí softwaru.

Základní přehled rozdílů mezi software a spotřebním zbožím:

Předmět	Právní režim	Vlastnictví, právo kupujícího	Omezení použití
Software (licence)	Autorské právo (121/2000 Sb.), licenční smlouva	Nekupuji software, jen právo jej používat podle licenční smlouvy. Použití podle podmínek výrobce (např. počet zařízení, zákaz kopírování, zákaz dalšího prodeje)	Striktní omezení, kontrola licencí, možnost odvolání licence
Rádio, nebo počítač (spotřební zboží)	Občanský zákoník (89/2012 Sb.), ochrana spotřebitele	Kupuji rádio jako věc, jsem jeho vlastníkem. Mohu jej používat, prodat dál, upravit, opravit	Žádná omezení od výrobce, mohu si s rádiem dělat, co chci

JAKÉ JSOU KLADENY NÁROKY NA DRŽITELE LICENCE K SOFTWARE

Předně je třeba si říct, co software není. Software není hmotný produkt, či věc. Je to nehmotné autorské dílo. Nevlastníte jej a nemůžete si s ním dělat co se vám zlíbí.

Podmínky užití, resp. vaše práva a povinnosti určuje především Výrobce software. Když si koupíte software, není váš, jen získáte právo jej používat od Výrobce software. Software se řídí jiným právním režimem, kdy existuje presumpce viny. Vy musíte jako uživatel software prokazovat, že dodržujete licenční podmínky.

Užívání software tedy na vás klade poměrně velké nároky:

- **Právně.** Musíte znát autorský zákon (a související zákony) a zejména musíte znát podmínky užívání jednotlivých aplikací, které ve společnosti užíváte. Seznámení s podmínkami je

důležité proto, protože při případné kontrole musíte být schopni prokázat, že tyto podmínky dodržujete.

- **Účetně.** K veškerému komerčnímu software musíte mít v pořádku faktury. Musíte být schopni doložit, že daný software v konkrétní verzi a edici jste zakoupili a užíváte jej tedy oprávněně (máte právo k užití).
- **Organizačně (evidence).** Dle licenčních podmínek musíte evidovat, kdo ve firmě používá daný software. Podle počtu zakoupených licencí máte odpovídající počet uživatelů, či zařízení. Tedy že dodržujete licenční model autora software. A samozřejmě, že dodržujete všechna jednotlivá licenční ustanovení daného software.
- **Technicky.** Pokud to Výrobce software vyžaduje, je možné že budete muset zajistit technicky aby licence nebylo možné využít nad rámec podmínek. Následně pak musíte být schopni při kontrole prokazatelně doložit dodržení podmínek zavedenými technickými opatřeními. Například, že software jsou schopni spustit na serveru pouze oprávnění uživatelé.

JAKÉ ZÁKONY SE VZTAHUJÍ K UŽÍVÁNÍ SOFTWARE

Používání softwaru, ať už doma nebo v práci, se neřídí jen tím, co dovolí počítač nebo výrobce programu. Takové používání má i své právní hranice. Ty určují, co je ještě v pořádku – a co už je porušení zákona, které může mít i vážné následky.

Z pohledu práva se software chápe jako autorské dílo, podobně jako kniha, film nebo fotografie. To znamená, že s ním nelze volně nakládat podle vlastního uvážení – například jej kopírovat, upravovat, půjčovat kolegům nebo instalovat na více počítačů, než dovoluje licence.

V České republice platí několik zákonů, které se této oblasti týkají. Nejvýznamnější je autorský zákon, ale důležité jsou také pravidla stanovená občanským zákoníkem nebo trestním zákoníkem. V případě evropského softwaru a online služeb se navíc uplatňují i předpisy Evropské unie.

Tato kapitola shrnuje nejdůležitější zákonné normy, se kterými se může uživatel softwaru setkat. Nejde o právní výklad, ale o praktický přehled toho, co je dobré vědět, pokud chcete software používat legálně – a vyhnout se problémům, třeba i pokutám.

PRÁVNÍ PŘEDPISY ČESKÉ REPUBLIKY

- Autorský zákon; Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském (Autorský zákon)
- Občanský zákoník; Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
- Trestní zákoník; Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE

- Směrnice 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů
- Směrnice 2001/29/ES (InfoSoc směrnice), o harmonizaci určitých aspektů autorského práva v informační společnosti

DŮSLEDKY NELEGÁLNÍHO UŽÍVÁNÍ SOFTWARE

Používání softwaru bez platné licence je porušením licenční smlouvy a zároveň může být i porušením zákona. Nelegální užívání softwaru znamená, že byl software nainstalován nebo používán bez souhlasu držitele autorských práv – například bez zakoupené licence, ve větším počtu instalací než licence dovoluje, nebo se jedná o zcela nelegální kopii.

V případě, že takové užívání vyjde najevo, může být posuzováno jako přestupek nebo trestný čin podle trestního zákoníku, konkrétně podle § 270 – Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi. Pokud způsobená škoda přesáhne 10 000 Kč, může být pachatel stíhán trestně. Při škodě nad 50 000 Kč hrozí přísnější tresty, včetně peněžitého trestu, propadnutí věci (například počítače se softwarem), nebo až dvouletého odnětí svobody.

Za nelegální používání může nést odpovědnost fyzická osoba, například zaměstnanec, který software nainstaloval, ale také právnická osoba, pokud z toho měla prospěch nebo situaci vědomě tolerovala. V určitých případech může být stíháno i vedení společnosti.

Kromě trestní odpovědnosti může držitel práv požadovat i finanční kompenzaci podle autorského zákona (zákon č. 121/2000 Sb., § 40 odst. 4). Tento paragraf stanoví, že oprávněná osoba může místo náhrady škody požadovat paušální částku ve výši dvojnásobku obvyklé licenční odměny. Pokud k porušení došlo úmyslně, může požadovat až dvouapůlnásobek. V praxi se navíc často požaduje okamžitá legalizace všech nelegálních kopií.

Nelegální software může být odhalen různými způsoby – při interním nebo externím auditu, během kontroly ze strany policie nebo při daňové kontrole, pokud chybí doložení nákladů na software. K odhalení někdy dochází i na základě oznámení od nespokojeného nebo bývalého zaměstnance.

Důsledkem může být nejen právní a finanční postih, ale i poškození dobrého jména firmy, narušení obchodních vztahů nebo nutnost rychlé a nákladné legalizace softwaru. Proto je důležité pravidelně ověřovat, zda jsou všechny používané licence v pořádku, a případné nesrovnalosti řešit včas.

REKLAMACE SOFTWARE

Při posuzování reklamace softwaru je nutné zohlednit nejen typ softwaru, ale i povahu smluvního vztahu mezi stranami. Nezáleží na tom, zda jde o běžný komerční software distribuovaný širokému okruhu zákazníků, nebo o zakázkový software vyvíjený na míru – v obou případech se jedná o autorské dílo, na které se primárně vztahuje autorský zákon, nikoli občanský zákoník upravující odpovědnost za vady zboží.

Rozhodující je rovněž, zda jde o vztah mezi podnikateli, nebo o prodej spotřebiteli. V případě vztahu mezi podnikateli platí zásada smluvní volnosti, tedy že práva a povinnosti vyplývají pouze z toho, co si obě strany výslovně dohodly ve smlouvě. Pokud smlouva neobsahuje ujednání o zárukách, odstranění chyb nebo jiných nárocích, nelze tyto nároky uplatňovat automaticky.

Naopak v případě spotřebitelského vztahu se uplatní zvláštní pravidla na ochranu spotřebitele. I zde ale platí, že samotná chyba (tzv. bug) v softwaru nemusí být automaticky považována za vadu ve smyslu zákona. Pokud software odpovídá popisu a deklarovaným vlastnostem, nelze po dodavateli požadovat opravu chyby jen proto, že software nefunguje zcela bezchybně.

Z výše uvedeného vyplývá, že jak typ softwaru (komerční nebo zakázkový), tak povaha smluvního vztahu (podnikatel vs. podnikatel nebo podnikatel vs. spotřebitel) má zásadní vliv na to, zda lze konkrétní problém považovat za oprávněnou reklamaci.

PRÁVO NA ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY

Právo na odstoupení od smlouvy závisí na povaze smluvního vztahu a na tom, jaký software je předmětem plnění. Pokud jde o smlouvu mezi podnikateli, platí zásada smluvní volnosti – právo na odstoupení od smlouvy vzniká pouze tehdy, pokud je výslovně sjednáno ve smlouvě nebo stanovené zákonem v konkrétních případech, například při podstatném porušení smlouvy.

ZDE MŮŽE BÝT VAŠE REKLAMA

U vztahu mezi prodejcem a spotřebitelem může mít spotřebitel právo odstoupit od smlouvy do 14 dnů při nákupu na dálku, například při zakoupení softwaru online. Toto právo ale může být omezeno – například pokud bylo zahájeno stahování nebo instalace softwaru s předchozím souhlasem spotřebitele, právo na odstoupení může zaniknout. U digitálního obsahu je totiž zákonem stanoveno, že pokud spotřebitel předem potvrdí, že si je vědom ztráty práva na odstoupení, nelze jej později uplatnit.

U zakázkového softwaru, tedy softwaru vyvíjeného na míru, se právo na odstoupení od smlouvy zpravidla neuplatní, protože jde o smlouvu o dílo a plnění je přizpůsobeno požadavkům konkrétního zákazníka. Takové plnění nelze jednoduše vrátit nebo zrušit bez důvodu. Odstoupení od smlouvy je zde možné pouze v souladu se smluvními podmínkami nebo při porušení povinností jedné ze stran.

ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ LICENCOVÁNÍ SOFTWARE

Při výběru software je nutné zohlednit různé parametry, podle kterého byste software měli vybrat. Na první pohled nepoučeným uživatelům to může připadat jednoduché a přímočaré. Teoreticky to tak i může být, pokud si vyberete správný způsob nákupu licence a také správný typ licence.

Kritérium	Možné varianty	Stručný popis
Cílová skupina	domácnosti, firmy, školy, státní správa	Každá skupina má jiné potřeby, ceny a často i licenční výhody
Typ licence	proprietární, open source, freeware, shareware	Určuje vlastnická práva a možnost úprav či redistribuce
Forma/Model platby	trvalá, předplatné	Jednorázový nákup vs. pravidelné placení
Způsob distribuce	krabicové, elektronická, s hardware (OEM), multilicenční	Rozdílné kanály nákupu, různé licenční podmínky
Licenční metrika	na uživatele, na zařízení, na procesor/jádro	Určuje, jak se počítá počet licencí a jejich pokrytí
Speciální podmínky	upgrade, downgrade, aktualizace, podpora	Doplňková práva, údržba, oprávnění či garantovaný servis

PŘÍKLADY PRODUKTŮ

Produkt	Cílová skupina	Typ licence	Forma/Model platby	Způsob distribuce	Licenční metrika	Speciální podmínky
Windows 11 Pro OEM	Domácnosti, firmy jakékoli velikosti	Proprietární	Perpetual (jednorázová)	OEM (svázané s počítačem)	Na zařízení	Svázáno s konkrétním HW (nelze převést)
Windows 11 Enterprise	Firemní sféra (větší firmy)	Proprietární	Subscription / Volume Licensing	Multilicence (Volume), často se Software Assurance	Na zařízení nebo na uživatele	Pokročilé funkce, správa, časté updaty, SA výhody
Microsoft 365 Apps	Firmy, školy, neziskové organizace	Proprietární	Subscription (měsíční/roční)	Online/SaaS (Office 365, Microsoft 365)	Na uživatele	Zahrnuje cloudové služby, průběžné aktualizace
Adobe Acrobat Reader	Všichni	Freeware	Zdarma	Online ke stažení	Není potřeba sledovat	Omezená funkčnost, oproti komerční variantě Acrobat Pro
7-Zip	Všichni	Open source	Zdarma	Online ke stažení	Není potřeba sledovat	Licence GNU LGPL (možnost úprav a distribuce)

ZÁKLADNÍ POJMY V LICENCOVÁNÍ SOFTWARE

ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ TYPŮ LICENCÍ SOFTWARE PODLE TYPU UŽITÍ

Výrobci software, si určují podmínky, za jakých můžete software pořídit a používat.

Než si pořídíte nějakou licenci, je důležité si říct, jak, případně kde, chcete daný software použít. Z toho, jaké je prostředí a způsob užití obvykle pak vyplývá, jaký druh licence si musíte pořídit a případně zda máte nárok na nějaké slevy, či dokonce zda je software pro vás k dispozici zdarma.

Typ prostředí se z pohledu licencování rozděluje následně:

Nekomerční užití. Jakékoli prostředí, kde není (přímo, či nepřímo) vytvářen zisk. Soukromé použití doma, neziskové organizace, spolky apod.

Komerční užití. Jakékoli prostředí, kde je (přímo, či nepřímo) vytvářen zisk. Autoři na volné noze, živnostníci, firmy, zdravotnické organizace, příspěvkové organizace, vzdělávací instituce, úřady, agentury apod.

DETAILY ČLENĚNÍ TYPŮ LICENCÍ SOFTWARE

Pokud bychom se podívali hlouběji, licence se dále dělí na tyto skupiny:

Hlavní kategorie členění	Podkategorie	Podrobnosti
Nekomerční užití	Osobní použití (Personal Use).	Pro domácnosti a soukromé osoby.
Nekomerční užití	Neziskové použití (Non-Profit Use)	Pro organizace bez zisku, prostředky pro provoz získává z darů.
Nekomerční užití	Použití v akademickém prostředí (Educational Use)	Pro vzdělávání na státních či soukromých institucích.
Komerční užití	Firemní použití (Commercial Use)	Pro komerční sféru.
Komerční užití	Použití ve zdravotnickém prostředí (Healthcare Use)	Pro zdravotnické organizace.
Komerční užití	Použití ve vládním prostředí (Government Use)	Pro státní organizace.

OBVYKLÉ TYPY LICENCÍ SOFTWARE

Pokud bychom se podívali hlouběji, licence se dále dělí na tyto skupiny:

OPEN SOURCE

Příklady software zdarma, který lze používat v komerčním prostředí:

- Igor Pavlov 7-Zip.

FREEWARE ZDARMA PRO KOMERČNÍ PROSTŘEDÍ

Příklady software zdarma, který lze používat v komerčním prostředí:

- Slysoft Virtual CloneDrive.

DONATIONWARE

Příklady software zdarma, s možností dobrovolného finančního daru.

- Sejin Chun Imagine.

FREEWARE PRO NEKOMERČNÍ PROSTŘEDÍ

Příklady software zdarma, který se nesmí používat v komerčním prostředí:

- Avast Free Antivirus.

- Daemon Tools.
- IrfanView.
- XnView.
- Oracle Java.

SOFTWARE SE ZKUŠEBNÍ LICENCÍ (SHAREWARE, DEMO, TRIAL)

Dalším příkladem typu software je software se zkušební licenci:

- WinRAR. Zkušební verze na 40 dní.
- Total Commander. Zkušební verze na 30 dní.

V obou případech se jedná o komerční software, který je nutné po vyzkoušení přestat používat, nebo si zakoupit licenci. Zdarma není ani pro domácí použití, pokud výrobce nestanovil jinak.

FREWARE S KOMERČNÍ ZKUŠEBNÍ LICENCÍ (FREWARE WITH COMMERCIAL TRIAL)

Dalším příkladem typu software je software s licenci zdarma, který obsahuje zkušební licenci na placené funkce:

- Devart dbForge. Zkušební verze na 30 dní.

V tomto případě se jedná o software zdarma, který zahrnuje rozšířenou funkcionalitu za příplatek. Po instalaci máte plnou funkcionalitu po vypršení zkušební verze máte pouze omezenou funkcionalitu verze zdarma. Používání software po vypršení zkušební licence je bez rizika.

KOMERČNÍ SOFTWARE (COMMERCIAL)

Pokud nenajdete software, který vám vyhovuje a je zdarma, nezbyvá vám než se najít vhodný komerční software. Typickým představitelem komerčního software jsou:

- Microsoft Office.
- Adobe Acrobat Pro.

KOMERČNÍ SOFTWARE PRO NEKOMERČNÍ PROSTŘEDÍ (COMMERCIAL FOR PERSONAL USE)

Pokud si koupíte nějakou aplikaci, neznamená to automaticky, že když jste ji zaplatili, že ji můžete používat ve firmě. Typickým příkladem komerčního software pro nekomerční prostředí jsou:

- Microsoft Office pro domácnosti a studenty.

Používání tohoto typu licence je v pořádku, pokud jej používáte jen doma v nekomerčním prostředí. Tedy výhradně pro osobní (nevýdělečné) použití či použití v kontextu studenta.

Použití ve firmě, či použití doma v kontextu výdělku není dovoleno.

OPEN-SOURCE SOFTWARE PRO BĚŽNÉHO UŽIVATELE

Open-source software je program, jehož zdrojový kód je veřejně dostupný. To znamená, že kdokoli může vidět, jak program funguje, a komunita jej může rozvíjet. Z pohledu běžného uživatele to ale jednoduše znamená, že program je zpravidla volně dostupný, často zdarma a lze jej bez obav používat, pokud se dodržují licenční podmínky.

Open-source neznamená „bez pravidel“. Každý takový program má svou licenci, která stanovuje, co je povoleno. Nejznámější licence – MIT, GPL, Apache nebo BSD – mají společný cíl: umožnit běžné používání bez poplatků a bez složitých právních omezení. Tyto licence jsou veřejně známé, jednoduché a ověřené praxí.

Je důležité rozlišovat mezi pojmy „open-source“ a „zdarma“. To, že je program zdarma, ještě neznamená, že je open-source. U některých programů je sice použití bezplatné, ale zdrojový kód zůstává uzavřený a uživatel nemá žádná další práva. Open-source tedy označuje způsob licencování, nikoliv cenu.

Běžný uživatel může open-source software bez problémů instalovat, používat a doporučovat dál. Riziko vzniká jen tehdy, pokud by byla použita verze, která není skutečně open-source, nebo pokud by software pocházel z nedůvěryhodného zdroje. Proto je vhodné vždy ověřit, odkud program pochází a jakou licenci používá. Důvěryhodné projekty mají licenci jasně uvedenou, obvykle přímo na webu nebo v souboru s názvem LICENSE.

Nejčastějším omylem je domněnka, že open-source znamená úplnou volnost bez podmínek. I když je software zdarma, licence může stanovit určité základní povinnosti, například uvést autora nebo zachovat informaci o licenci. Tyto podmínky ale běžného uživatele nijak neomezují, pokud software pouze používá.

RIZIKA Z POHLEDU LICENCE

Používání open-source software je z licenčního hlediska pro běžného uživatele velmi bezpečné. Přesto existují situace, kdy může dojít k nechtěnému porušení licenčních podmínek – typicky z nepozornosti nebo záměny různých variant téhož programu.

Některé programy jsou vydávány pod dvěma licencemi – open-source a komerční. Tento model se nazývá dvojí licencování. Známymi příklady jsou VirtualBox, MySQL nebo Qt. Obvykle to znamená, že existuje bezplatná open-source verze a zároveň rozšířená komerční edice určená pro placené použití. Pokud si uživatel omylem nainstaluje komerční variantu, může tím porušit licenční podmínky, aniž by o tom věděl.

Dalším rizikem je použití softwaru s nejasnou nebo nestandardní licencí. Pokud není licence uvedena, nebo se nejedná o známý typ (MIT, GPL, Apache, BSD), je vhodné být opatrný. Takové licence mohou obsahovat omezení nebo dodatky, které nejsou pro běžného uživatele srozumitelné.

Teoreticky může porušení licence vést k právní výzvě k ukončení používání nebo požadavku na zakoupení komerční licence. V praxi je to však velmi vzácné. Tyto situace se týkají hlavně případů, kdy byl software použit jinak, než licence povoluje, nebo byla omylem zvolena nesprávná edice programu.

Základem bezpečného používání je jednoduchý postup: software vždy stahovat z oficiálních webů, ověřit uvedenou licenci a používat známé open-source projekty. Pokud program pochází z důvěryhodného zdroje a používá běžnou open-source licenci, je riziko právního nebo finančního problému prakticky nulové.

LICENČNÍ METRIKA

Licenční metrika je způsob, jakým se určuje potřeba počtu licencí pro konkrétní software. Jedná se o definici „měrné jednotky“, ke které se licence vztahuje. Metrika určuje, co přesně licencujeme – zda konkrétního uživatele, zařízení, procesor, jádro, server, instanci nebo třeba celou organizaci.

Správné pochopení licenční metriky je klíčové pro dodržení licenčních podmínek a pro přesné plánování nákladů. Různí výrobci softwaru používají různé metriky, přičemž jedna aplikace může být nabízena i v několika metrikách podle typu licenčního modelu.

Mezi nejběžnější typy licenčních metrik patří:

Licenční metrika	Popis
------------------	-------

User. Uživatel.	licence je vázaná na konkrétního uživatele bez ohledu na počet zařízení, která používá.
Device. Zařízení.	licence je vázaná na konkrétní zařízení, které může používat více uživatelů.
Processor. Procesor.	licence podle počtu fyzických procesorů v zařízení.
Core. Jádro.	licence podle počtu fyzických nebo logických jader procesoru.
Server, Instance.	licence vázaná na konkrétní server nebo běžící instanci aplikace.
Organization. Organizace.	licence pokrývá celou firmu bez ohledu na počet zařízení nebo uživatelů.
Site. Pobočka. Místo. Stát. Kontinent.	licence je platná v rámci určitého místa, pobočky, státu, či kontinentu.
Subscription Unit. Předplatné.	licence založená na předplatném, např. měsíční nebo roční přístup, bez ohledu na počet uživatelů.

Výběr správné metriky závisí na typu produktu, velikosti prostředí a licenčním programu. Stejný software může být dostupný v různých metrikách v rámci jiného modelu (např. trvalá licence vs. předplatné). Chybná interpretace metriky často vede k podlicencování nebo zbytečným nákladům.

SOFTWARE KE STAŽENÍ ZDARMA JE ZDARMA?

Na webech je velmi často nabídka ke stažení software zdarma. Typicky jako tlačítko „Download for free“, nebo „Free download“. Nicméně to neznamena, že daný software je zcela zdarma a vy nemusíte číst licenční podmínky smlouvy k software. Obvykle je to jen pobídka, že si software můžete vyzkoušet.

Samotným aktem instalace aplikace a vyjádřením souhlasu s licenční smlouvou při instalaci provádíte právní úkon a ten je klíčový a je důležité co jste odsouhlasili.

PŘEHLED SOFTWARE ZDARMA

Typ licence	Popis	Komerční užití	Zdrojový kód	Příklad
Open-source software	Software je poskytován zdarma zcela bez omezení.	ANO	ANO	LibreOffice, Google Chromium, Microsoft Visual Studio Code
Freeware (bez omezení)	Software je poskytován zdarma zcela bez omezení, včetně užití v komerčním prostředí.	ANO	NE	Adobe Acrobat Reader
Freeware pouze pro nekomerční užití	Software je poskytován zdarma, ale podmínkou je jeho užívání v nekomerčním prostředí, tedy obvykle doma, nebo v neziskových organizacích.	NE	NE	AVAST Free, AVG Free, IrfanView
Adware	Software je poskytován zdarma zcela bez omezení, ale zobrazuje reklamu.	NE	NE	Spotify (bezplatná verze)
Shareware, Trial, Demo.	Software je poskytnut zdarma pouze po omezenou dobu k vyzkoušení. Obvyklá doba k vyzkoušení bývá 2-4 týdny.	ANO	NE	WinRAR, Total Commander

PŘEHLED KOMERČNÍHO SOFTWARE

Software za úplatu.

Typ licence	Popis	Příklad
Jednorázový nákup (Perpetual License)	Licence je zaplacená jednou a software lze používat neomezeně dlouho za podmínek stanovených výrobcem.	Microsoft Office 2021, Adobe Photoshop CS6
OEM licence (Original Equipment Manufacturer)	Licence je vázána na hardware (nelze ji přenést na jiný počítač). Licence je zaplacená jednou a software lze používat neomezeně dlouho za podmínek stanovených výrobcem.	Windows předinstalovaný na novém notebooku. Obslužný software ke kopírce, tiskárně, či vypalovací mechanice (DVD Writer).
Předplatné (Subscription)	Uživatel platí pravidelně (měsíčně/ročně) za přístup ke službě/software.	Microsoft 365, Adobe Creative Cloud, Spotify Premium.

TYPICKÉ PŘÍKLADY OMEZENÍ UŽÍVÁNÍ SOFTWARE

Výše jsme si řekli, že při používání software byste se měli mít na pozoru, abyste neporušovali podmínky licenčních smluv. Výrobce software vám může udělit nějaká práva a samozřejmě vám může mnoho věcí zakázat. Níže se můžete setkat s typickými scénáři, co obvykle výrobci software zakazují.

NÁROK NA PODPORU

Podpora k softwaru není automatickým právem zákazníka. Poskytování podpory závisí výhradně na rozhodnutí výrobce software. Pokud si to nepřeje, není povinen žádnou podporu poskytovat, a to ani bezplatně, ani za poplatek.

V případech, kdy je podpora nabízena, bývá její dostupnost, rozsah i forma stanovená v licenčních podmínkách nebo ve zvláštní servisní smlouvě. Výrobce si může stanovit podmínky zcela podle svého uvážení – například že podpora bude jen pro určité typy licencí, že bude časově omezená, nebo že bude zpoplatněna samostatně.

Z pohledu licencování tedy platí, že uživatel má na podporu nárok pouze tehdy, pokud to výslovně plyne z licenčních nebo smluvních podmínek. Pokud takové ujednání neexistuje, nelze podporu vymáhat.

Je také třeba zohlednit kontext, jakým způsobem byl software nakoupen. Obvyklý omyl bývá u OEM licence, kde se často předpokládá, že zákazník nemá nárok na podporu. V tomto případě je obvykle poskytovatelem podpory dodavatel hardware. Více v části Software dodaný s hardware (OEM licence).

OVĚŘENÍ LICENCE

Ověření licence je proces, kterým se software ujistí, že je používán v souladu s licenčními podmínkami. Smyslem tohoto procesu je ochrana investice výrobce do vývoje softwaru a zároveň vynucení dodržování podmínek, které uživatel přijal při jeho instalaci nebo zakoupení.

Výrobce softwaru má podle autorského práva oprávnění chránit svůj produkt před neautorizovaným používáním. Licenční smlouva (EULA) obvykle stanovuje, za jakých podmínek může být software provozován – např. na kolika zařízeních, v jakém prostředí, po jakou dobu a s jakým způsobem ověření. Ověření licence není tedy pouze technickou záležitostí, ale také nástrojem právní ochrany.

Mnoho moderních softwarů navíc kombinuje více forem ověření – například vyžaduje zadání licenčního klíče, následné ověření přes internet a zároveň provádí kontrolu vazby na hardware nebo uživatelský účet. Tyto hybridní modely umožňují výrobcům dosáhnout vyšší úrovně ochrany a zároveň přesněji sledovat využití licence v praxi.

V následujících odstavcích jsou popsány nejčastější způsoby ověření licence.

ČASOVĚ OMEZENÉ LICENCE (TRIAL, EVALUATION)

Mnoho výrobců nabízí časově omezené licence určené pro testování, školení nebo krátkodobé nasazení. Tyto licence jsou běžně označovány jako zkušební verze (*trial*) nebo hodnotící verze (*evaluation*) a jejich platnost je omezena na předem danou dobu – typicky 7, 30 nebo 90 dnů. Po uplynutí této doby dojde k automatické deaktivaci softwaru nebo přechodu do omezeného režimu, ve kterém nejsou dostupné všechny funkce. V některých případech může být platnost prodloužena po registraci nebo přechodu na plnou licenci. Časově omezené licence bývají často vázány na online ověření nebo jednorázové aktivace, a někdy i na konkrétní hardware.